تحلیل کارشناسان سیاسی، نظامی و رسانه‌های بین المللی
از تأثیر حضور سلیمانی در منطقه

جهان پس از قاسم سلیمانی

■ مأمور سابق اف‌بی‌آی یک سال قبل اعتراف کرد امروز و به‌خاطر پیروزی‌های محور مقاومت به مدیریت قاسم سلیمانی او می‌تواند سوار بر خودرویش از تهران تا مرز فلسطین اشغالی برود و برگردد، بدون آنکه کسی جلویش را بگیرد

گروه سیاسی

یک تحلیل‌گر مسائل منطقه‌ای یک سال پیش در دی ماه سال ۹۷ نوشت: «نقش مؤثر ایران در شکل‌دهی به تحولات خاورمیانه، از سوریه و عراق گرفته تا لبنان و یمن، بر هیچ‌کس پوشیده نیست و شاید بیش از هر کس دیگری، آمریکایی‌ها متوجه این نقش منطقه‌ای ایران با قدرت شگرف سردار سلیمانی شده‌اند. بسیاری از کارشناسان بین‌المللی نیز معتقدند یک مرد پشت تمام موفقیت‌های منطقه‌ای ایران قرار دارد و آن قاسم سلیمانی است. به‌گزارش سایت خبری «مرکز مبارزه با تروریسم» وابسته به آکادمی نظامی ایالات متحده موسوم به «وست پوینت»، اخیراً بر همین نکته تأکید کرده و با اختصاص بخش گزارش اصلی خود به موضوع نقش سردار قاسم سلیمانی در استراتژی منطقه‌ای ایران، با انتشار عکسی از این سردار ایرانی بر همین نکته شماره خود، او را «دست برتر ایران» معرفی نمود. نویسنده این گزارش مفصل، «علی صوفان»، مأمور ویژه سابق افبی‌آی است. صوفان که اصالتاً لبنانی است و بعدها تابعیت آمریکا را نیز گرفته چهره‌ای کاملاً شناخته‌شده است. گزارش مفصل صوفان نشان می‌دهد وی اشنایی خوبی با محور مقاومت دارد، اگرچه این آشنایی موجب نشده تا وی از ادبیات و مفاهیم آمریکایی برای توصیف اعضای این محور استفاده نکند و تحت تأثیر دیدگاه‌های غربی قرار نگیرد. او در یک گزارش تحت‌عنوان «قاسم سلیمانی و استراتژی منطقه‌ای محور مقاومت ایران» می‌نویسد: «ایران طی سال‌های اخیر در خاورمیانه، از لبنان و سوریه تا عراق و یمن، قدرت خود را اعمال کرده است. یکی از کلیدهای موفقیت این کشور، اتخاذ یک استراتژی منحصربفرد مبنی بر تلفیق قدرت شبه‌نظامی و قدرت دولتی بوده است. یک استراتژی که تأکید کرده و با اختصاص دادن اتخاذ این استراتژی امروز در لبنان، سوریه، عراق و یمن مشهود است. یک نفر به عنوان معمار اصلی هر یک از این سیاست‌ها به رسمیت شناخته می‌شود: سرلشکر قاسم سلیمانی، رئیس کمیته‌کار نیروی قدس (گردان نیروهای ویژه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی). سلیمانی اگرچه مردم کشورش به او احترام می‌گذارند و دشمنانش در میدان‌های جنگ در سراسر خاورمیانه از او وحشت دارند، اما و رقیب اصلی عربستان بر سر هژمونی در سراسر منطقه تبدیل کرده است. این کشور توانسته با ترکیبی از سیاست‌های مختلف، از جمله، مانور ماهرانه دیپلماتیک، ایجاد اتحاد تاکتیکی با ولادیمیر پوتین و روسیه، و ارائه سلاح، مشاوره و پول به شبه‌نظامیان شیعه در کشورهای متعدد، به این موفقیت‌ها دست پیدا کند. تهران در این مورد اخیر احمایت از متحدان منطقه‌ای‌اَش، در اتخاذ استراتژی ظاهراً منحصربفردی شوروشی را با قدرت نیروهای دولتی ترکیب کرده و یک مخلوط قدرتمند و مؤثر را ایجاد می‌کند. اتخاذ این استراتژی امروز در لبنان، سوریه، عراق و یمن مشهود است. یک نفر به عنوان معمار اصلی هر یک از این سیاست‌ها به رسمیت شناخته می‌شود: سرلشکر قاسم سلیمانی، رئیس کمیته‌کار نیروی قدس (گردان نیروهای ویژه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی). سلیمانی اگرچه مردم کشورش به او احترام می‌گذارند و دشمنانش در میدان‌های جنگ در سراسر خاورمیانه از او وحشت دارند، اما به تدریج چهره این مرد قدرتمند که منطقه را تحت تأثیر حضورش قرار داده برای غرب نیز به تدریج آشکار می‌شود. این در حالی است که اگر بگوییم امروزه بدون درک کامل قاسم سلیمانی، نمی‌توان ایران را درک کرد، حتی اندکی از حق مطلب را هم ادا نکرده‌ایم. سلیمانی، بیش از هر کس دیگری، مسئول ایجاد یک هلال نفوذ و به قول تهران، «محور مقاومت» برای ایران است که از طریق عراق، سوریه و لبنان، از خلیج عمان تا سواحل شرقی دریای مدیترانه را در بر می‌گیرد. امروز، با پیروزی قریب‌الوقوع اسد در جنگ داخلی فاجعه‌بار کشورش، این اتحاد ایرانی به اندازه کافی با ثبات شده به طوری که قاسم سلیمانی سوار بر خودرویش می‌تواند از تهران راه بیفتد و تا مرز لبنان با اسرائیل بیاید و برگردد، بدون آن‌که کسی خودرویش را متوقف کند. چنان‌که «یوسی کوهن» رئیس موساد نیز اشاره کرده است، همین مسیر برای کامیون‌های مملو از راکت هم بار غافلگیر کننده آغاز کردند: «قاسم سلیمانی به شهادت رسید.» آن روز درباره نحوه شهادت سردار سلیمانی جزییات دقیقی منتشر نشد اما به تدریج این خبر تکمیل شد که او و همراهانش نه با بالگردها، که با شلیک موشک از پهپاد آمریکایی جانشان را از دست دادهاند. آمریکا خود هم این خبر را تأیید کرد که به حمله به کاروان حشد الشعبی که سردار قاسم سلیمانی در آن حضور داشته، با پهپاد صورت گرفته است. رسانه‌های غربی هم نوشتند این حمله باید با پهپاد صورت گرفته باشد زیرا این دقت در پرتاب با سایر تجهیزات ممکن نبوده است. رسانه‌های غربی همان روز این پرسش را مطرح کردند، آیا این عملیات نظامی ممکن است به جنگی بزرگ در خاورمیانه بیانجامد؟ کریستین مورفی سناتور دموکرات آمریکا در توییتر خود نوشت: «شکی نیست که سلیمانی دشمن آمریکاست، اما پرسش این است که آیا آمریکا بدون مجوز کنگره دست به ترور دومین فرد مقتدر ایران زده که ممکن است به یک جنگ منطقه‌ای بیانجامد.» شهادت سردار سلیمانی موجی از خشم و نفرت به آمریکا نه در ایران که در تمام منطقه ایجاد کرد. از حشدالشعبی عراق گرفته تا حوثی‌های یمن و حزب‌ا... لبنان و سایر گروه‌های مقاومت و مردم عادی در این منطقه که در درستی از حضور موفق قاسم سلیمانی در تأمین امنیت خود پیدا کرده بودند اخطار کردند انتقام این جنایت را به موقع و در زمان مناسب می‌گیرند. حضور گسترده مردم در مراسم تشییع این سردار ایرانی از کاظمین تا کربلا و نجف و شهرهای اهواز، مشهد، تهران، قم و کرمان که نشان می‌داد محبوبیت سلیمانی به چه میزان در منطقه افزایش داشته خود سندی برای ابطال نظر آمریکایی‌هایی شد که برای از میان برداشتن قاسم سلیمانی دست به توجیه این اقدام خصمانه خود زده بودند. اما پس از شهادت سردار سلیمانی نخستین سؤال کارشناسان این بود که با توجه به اینکه سلیمانی از ۲۰ فروند موشک بالستیک، بیش از گذشته اسیب پذیری آن‌ها را نشان داد. موضوعی که می‌تواند زمینه‌ی خروج آن‌ها را از منطقه بیش از پیش فراهم کند. آسیب‌پذیری پایگاه‌های آمریکا و نیروهای متحدش در منطقه تا جایی احساس شد که رییس‌جمهور آمریکا پس از حمله موشکی ایران (در حالی که واکنش تندی از او انتظار می‌رفت) در یک عقب‌نشینی آشکار تنها تهدید همیشگی‌اش را تکرار کرد و گفت: ما تحریم‌های بیشتری علیه ایران اتخاذ می‌کنیم. از سویی گفته می‌شود این حمله به خصوص کشورهایی که آمریکا در آنجا پایگاه دارد و نیز برخی کشورهای متحد آمریکا چون عربستان و اسرائیل بازتاب خاص خود را داشته است و این کشورها نظامی‌شان، بیش از گذشته آسیب پذیری آن‌ها را نشان داد. موضوعی که می‌تواند زمینه‌ی خروج آن‌ها از منطقه بیش از پیش فراهم کند. آسیب‌پذیری پایگاه‌های آمریکا و نیروهای متحدش در منطقه تا جایی احساس شد که رییس‌جمهور آمریکا پس از حمله موشکی ایران (در حالی که واکنش تندی از او انتظار می‌رفت) در یک عقب‌نشینی آشکار تنها تهدید همیشگی‌اش را تکرار کرد و گفت: ما تحریم‌های بیشتری علیه ایران اتخاذ می‌کنیم. از سویی گفته می‌شود این حمله به خصوص کشورهایی که آمریکا در آنجا پایگاه دارد و نیز برخی کشورهای متحد آمریکا چون عربستان و اسرائیل بازتاب خاص خود را داشته است و این کشورها نظامی‌شان، بیش از گذشته آسیب پذیری آن‌ها را نشان داد. موضوعی که می‌تواند زمینه‌ی خروج آن‌ها از منطقه بیش از پیش فراهم کند

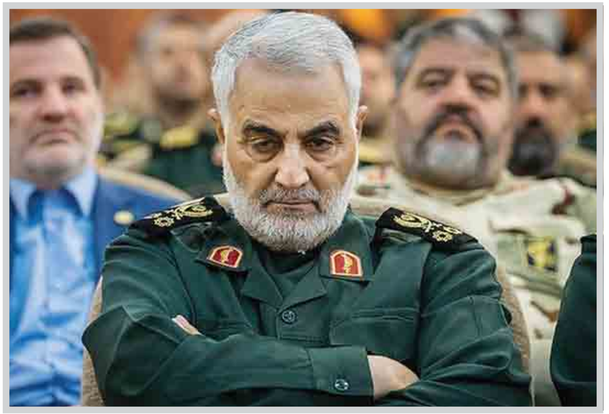

■ **نقشه حذف سلیمانی، خطای استراتژیک**

حضور تأثیرگذار سلیمانی در منطقه که توانسته بود از تهران تا بغداد و از بغداد تا بیروت و دمشق و صنعا دست بالا را در تحولات منطقه‌ای داشته باشد دیگر برای آمریکا قابل تحمل نبود و از همین رو بود که نقشه حذف او را طراحی کردند. این البته بزرگترین اشتباه فاحش و خطای استراتژیک آمریکایی‌ها بود که نمی‌دانستند حذف سلیمانی پیامدهای ناخوشایندی برای آن‌ها در پی‌خواهد داشت. بامداد جمعه ۱۳ دی ۱۳۹۸ بود که مردم ایران روز خود را با این خبر بسیار غافلگیر کننده آغاز کردند: «قاسم سلیمانی به شهادت رسید.» آن روز درباره نحوه شهادت سردار سلیمانی جزییات دقیقی منتشر نشد اما به تدریج این خبر تکمیل شد که او و همراهانش نه با بالگردها، که با شلیک موشک از پهپاد آمریکایی جانشان را از دست دادهاند. آمریکا خود هم این خبر را تأیید کرد که به حمله به کاروان حشد الشعبی که سردار قاسم سلیمانی در آن حضور داشته، با پهپاد صورت گرفته است. رسانه‌های غربی هم نوشتند این حمله باید با پهپاد صورت گرفته باشد زیرا این دقت در پرتاب با سایر تجهیزات ممکن نبوده است. رسانه‌های غربی همان روز این پرسش را مطرح کردند، آیا این عملیات نظامی ممکن است به جنگی بزرگ در خاورمیانه بیانجامد؟ کریستین مورفی سناتور دموکرات آمریکا در توییتر خود نوشت: «شکی نیست که سلیمانی دشمن آمریکاست، اما پرسش این است که آیا آمریکا بدون مجوز کنگره دست به ترور دومین فرد مقتدر ایران زده که ممکن است به یک جنگ منطقه‌ای بیانجامد.» شهادت سردار سلیمانی موجی از خشم و نفرت به آمریکا نه در ایران که در تمام منطقه ایجاد کرد. از حشدالشعبی عراق گرفته تا حوثی‌های یمن و حزب‌ا... لبنان و سایر گروه‌های مقاومت و مردم عادی در این منطقه که در درستی از حضور موفق قاسم سلیمانی در تأمین امنیت خود پیدا کرده بودند اخطار کردند انتقام این جنایت را به موقع و در زمان مناسب می‌گیرند. حضور گسترده مردم در مراسم تشییع این سردار ایرانی از کاظمین تا کربلا و نجف و شهرهای اهواز، مشهد، تهران، قم و کرمان که نشان می‌داد محبوبیت سلیمانی

■ **جانشین سلیمانی کیست؟**

سرعت انتصاب سردار قاانی به عنوان جانشین شهید سلیمانی از دید تحلیل‌گران نشان دهنده اهمیت این نهاد در شرایط کنونی است. سردار محمد دهقان وزیر پیشین دفاع در این باره گفت: «شرایط امروز شرایطی است که اقتضائات خاص خود را دارد و اقتضا می‌کرد این انتصاب سریع صورت گیرد.» یک سایت وابسته به صدا وسیما هم نوشت که «حاج قاسم در وصیتنامه خودش با اشاره به برجستگی‌های شخصیتی و اشراف فرماندهی سرتیپ اسماعیل قاانی قبلاً پیشنهاد کرده بود تا ایشان فرماندهی سپاه قدس را عهده‌دار شود» پس از انتصاب سردار قاانی محمد جواد ظریف در پیامی اعلام کرد که وزارت خارجه آماده هر گونه همکاری با اوست. دیگر نهادهای سیاسی و نظامی نیز خیلی زود برای همکاری اعلام آمادگی کردند. در زندگینامه سردار اسماعیل قاانی آمده است: «او یک سال از سردار سلیمانی کوچکتر و متولد ۱۷ مرداد سال ۱۳۳۶ مشهد است. قاانی در جنگ ایران و عراق فرماندهی لشکر ۵ نصر و در مقاطعی لشکر ۲۱ امام‌رضا (علیه‌السلام) را عهده‌دار بود. وی پس از پایان جنگ با رتبه‌ی سرتیپی از باتجربه‌ترین و شجاع‌ترین فرماندهان سپاه می‌شناسند و به فضل الهی با این سابقه و جا و پا گذاشتن به جای سردار سلیمانی، بیش از گذشته امید مشترک سپاه بود. سردار قاانی از ابتدای تشکیل نیروی قدس در این نیرو فعال بوده است. او از سال ۸۶ به عنوان جانشین فرمانده نیروی قدس خدمت کرده است. آشنایی سردار قاانی با سپهبد شهید قاسم سلیمانی به سال ۶۱ و در مناطق عملیاتی جنگ باز می‌گردد. اطلاعات زیادی درباره حوزه فعالیت سردار قاانی در نیروی قدس در دست نیست اما بنابر آنچه گفته می‌شود سردار قاانی به دلیل تسلط بر مسائل سوریه، لبنان و اسرائیل به «سردار شامی» شهرت دارد. یا گفته می‌شود زمانی که شهید سلیمانی در ایران حضور نمی‌داشت او سود که به خوبی نیروی قدس را مدیریت می‌کرد.

روایت دیگر درباره سردار قاانی آماده هر گونه همکاری با اوست. با مجاهدان افغانستانی نقش مهمی در شکل‌گیری گردان لشکر فاطمیون ایفا کرده است. حتی برخی از خبرنگاران افغانستانی مدعی شده‌اند که پرونده افغانستان در نیروی قدس زیر نظر او بوده است. اما روایت‌های رسمی هم درباره قاانی وجود دارد. سردار رمضان شریف سخنگوی سپاه گفته است: «خواص سپاه ایشان را به‌عنوان یکی از باتجربه‌ترین و شجاع‌ترین فرماندهان سپاه می‌شناسند و به فضل الهی با این سابقه و جا و پا گذاشتن به جای سردار سلیمانی، بیش از گذشته امید مشترک سپاه بود. سردار قاانی از ابتدای تشکیل نیروی قدس در این نیرو فعال بوده است. او از سال ۸۶ به عنوان جانشین فرمانده نیروی قدس خدمت کرده است. آشنایی سردار قاانی با سپهبد شهید قاسم سلیمانی به سال ۶۱ و در مناطق عملیاتی جنگ باز می‌گردد. اطلاعات زیادی درباره حوزه فعالیت سردار قاانی در نیروی قدس در دست نیست اما بنابر آنچه گفته می‌شود سردار قاانی به دلیل تسلط بر مسائل سوریه، لبنان و اسرائیل به «سردار شامی» شهرت دارد. یا گفته می‌شود زمانی که شهید سلیمانی در ایران حضور نمی‌داشت او سود که به خوبی نیروی قدس را مدیریت می‌کرد.

روایت دیگر درباره سردار قاانی این است که او به دلیل آشنایی